УДК: 338.434:334.72
DOI: 10.31395/2415-8240-2022-100-2-197-208

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТОВАРОВИРОБНИКІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

О. О. НЕПОЧАТЕНКО, *доктор економічних наук*
М. І. МАЛЬОВАНИЙ, *доктор економічних наук*
С. А. ВЛАСЮК, *кандидат економічних наук*
С. М. КОЛОТУХА, *кандидат економічних наук*
Н. В. БОНДАРЕНКО, *кандидат економічних наук*
Уманський національний університет садівництва

У статті досліджується питання щодо особливостей фінансово-кредитного забезпечення товаровиробників аграрної сфери України. З'ясовано, що більшість ресурсів приватного сектору традиційно надходять від місцевих комерційних банків. Проаналізовано показники ефективності кредитування вітчизняної аграрної сфери і обсяги капітальних інвестицій у сільськогосподарський сектор, та визначено основні бар'єри інвестування. Розкрито вагомі чинниками недостатнього кредитування, а саме процедура надання позик, високі процентні ставки та низька кредитоспроможність аграрних товаровиробників. Проаналізовано обсяги капітальних інвестиції в аграрну сферу, безпосередньо за рахунок коштів з державного бюджету та визначено напрями підтримки держави яку вона надасть сільськогосподарським підприємствам в сьогоднішніх реаліях військової агресії. Запропоновано ефективні заходи для припинення спаду інвестицій та створення привабливого інвестиційного клімату в галузі, а також для покращення умов фінансування та кредитування малого та середнього бізнесу.

Ключові слова: *аграрна сфера, кредит, кредитування аграрного бізнесу, фінансово-кредитне забезпечення, мікрофінансування, державна підтримка, страхування аграрного бізнесу*

Постановка проблеми. Кредит для аграрних товаровиробників розглядається як один із стратегічних ресурсів для витіснення виробництва на високі горизонти, отже, підвищення рівня життя сільської бідної фермерської громади. Використання потенціалу кредитування для стабілізації та, можливо, збільшення продуктивності ресурсів та зростання обсягів виробництва в сільському господарстві є особливо виправданим, коли фермери стикаються з дуже низьким потенціалом заощаджень, погано розвиненими сільськими фінансовими ринками та наявністю відповідних сільськогосподарських технологій, прийняття яких стримується через брак коштів. Сільське господарство вимагає різних форм вкладених ресурсів, щоб бути продуктивними, серед яких необхідний кредит.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення проблематики пов’язаної з розвитком та вдосконаленням кредитування аграрного сектору було розкрито у працях вчених та практиків, таких як Непочатенко О. О., Дем’яненко М. Я., Власюк С. А., Гудзь О. Є., Колотуха С. М., Бондаренко О. Г., Бондаренко Н. В. та ін. Дослідження спрямовані на визначення проблемних питань щодо надходження в аграрний бізнес кредитних ресурсів та означення певних чинників які цьому заважають. В сьогоднішніх реаліях військової агресії питання фінансово-кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств є досить актуальним.

Методика досліджень. Теоретико-методологічним підмур'ям проведеного дослідження є праці вчених науковців та практиків, у сфері кредитування бізнесу, а саме фінансово-кредитного забезпечення товаровиробників аграрної сфери України. Під час дослідження було використано загальнотеоретичні методи: графічний, системний, аналізу, абстрактно-логічний.

Мета дослідження визначається в обґрунтуванні фінансово-кредитного забезпечення товаровиробників аграрної сфери України та дослідженні інструментів, доступних для задоволення цих потреб.

Результати дослідження. Різноманітна система фінансування сільського господарства дозволяє широкому колу суб’єктів бути забезпеченими ресурсами. Різні ризики та інструменти покриваються різними суб'єктами. Фермери та дрібні підприємці відіграють найважливішу роль і є першим рівнем, діючи переважно в рамках неформального сектору (наприклад, системи заощаджень громади), але також у складніших організаціях, таких як ощадно-кредитні кооперативи та спілки або схеми взаємних гарантій кредитування.

Більшість фінансів приватного сектору традиційно надходять від місцевих комерційних банків, іноземних філій, банків та страхових компаній. Ці установи безпосередньо фінансують дрібних фермерів та підприємців, сприяють схемам мікрофінансування та фінансують великі сільські інфраструктурні проекти. Найуспішніші мають власний досвід у галузі сільського господарства та здатність диверсифікувати географічні регіони, економічні сектори та сільське господарство підгалузі

Однак фінансування інфраструктури може включати сукупність суб'єктів, таких як приватні партнери, фінансові установи, національні та місцеві органи влади, банки розвитку. Банки розвитку відіграють важливу роль у фінансуванні сільського господарства, заповнюючи фінансові прогалини в країнах, що розвиваються. Вони фінансують конкретні програми в державному секторі, безпосередньо з місцевими компаніями або через місцеві банки, які виступають посередниками через їх кращий доступ до внутрішнього ринку.

Якщо проаналізувати показники ефективності кредитування вітчизняної аграрної сфери, то вони знаходяться на значно нижчому рівні порівняно з подібними даними США (українські сільськогосподарські підприємства отримують у 15 разів менше кредитних коштів у розрахунку на одиницю

виготовленої валової продукції сільського господарства та у 24 рази кредитів на 1 га землі в аграрній сфері, ніж аналогічні підприємства США (рис. 1).

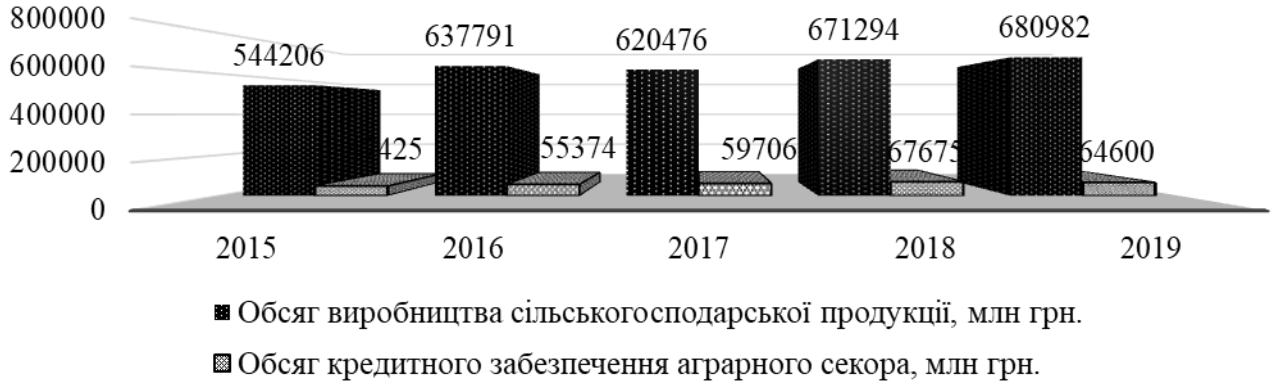

Рис. 1. Динаміка ефективності виробництва продукції сільського господарства на 1 грн. кредитного забезпечення аграрного сектору України

Протягом останніх п'яти років аграрний сектор України демонструє тенденцію до зростання і в даний час є основним джерелом надходження іноземної валюти в країну та ключовим фактором підтримки торгового балансу. Сільськогосподарські угіддя становлять 70,8 % території України; з них 44 – чорноземи. Частка сільського господарства у ВВП становить майже 11,9 %, а аграрний сектор посідає провідну роль у структурі експорту товарів, що дорівнює 39,8 % від загального експорту нашої країни (табл. 1).

Табл. 1. Сектор сільського господарства в економіці України* [18]

Показник	2015р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення
Випуск продукції сільського господарства млн грн)	544206	637791	707792	847587	842767	892852	348646
Експот сільськогосподарської продукції (млрд дол США)	14,5	15,3	17,8	18,6		22,2	7,7
Експорт товарів суб'єктами господарювання за кількістю найманих працівників (млн дол США)	1860,5	1640,4	2146,6	2453,2	3330,0	-	-
Зайнятість населення в с/г секторі (15–70 років, тис осіб)	2870,6	2866,5	2860,7	2937,6	3010,4	2721,2	-149,4

*Примітка: * – Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.*

Земля є одним з головних факторів розвитку сільського господарства. Україна має величезний природно-ресурсний запас для розвитку аграрного бізнесу та підходящі кліматичні умови, що створюють можливості для якісного аграрного виробництва, що позиціонує країну на світовому ринку продовольства шляхом забезпечення продовольчої безпеки. Експорт аграрного сектору зріс за період 2013–2020 рр., та досяг 22,2 млрд. дол. У той же час ми маємо незбалансованість – 90/10 – співвідношення сировини та переробки в структурі експорту.

Однак, ретельний аналіз сучасних тенденцій в аграрному секторі показує, що український агробізнес (крім великих сільськогосподарських виробників) функціонує в умовах постійної та сильної нестачі коштів.

Незважаючи на те, що реалізація комплексу заходів, передбачених Єдиною інтегрованою стратегією розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 роки, сприяла певним позитивним змінам у цій галузі, рівень капітальні вкладення в аграрний сектор не дозволяють повною мірою продемонструвати наявний ресурсний потенціал галузі. Саме тому ефективне функціонування Стратегії вимагає формування та розвитку конкретних механізмів фінансової підтримки [1].

За даними Державної служби статистики обсяги капітальних інвестицій у сільськогосподарський сектор за 2020 рік становили 36,44 млрд. грн, що на 34 % менше ніж за 2019 рік [2]. (рис. 2)

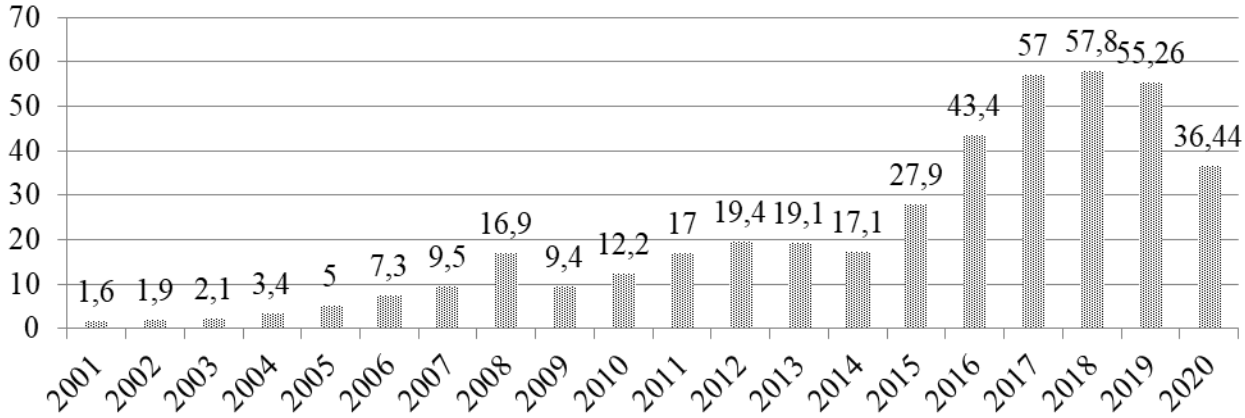

Рис. 2. Обсяги капітальних інвестицій у сільськогосподарський сектор за 2001-2020 рр., млрд. грн [18]

За повідомленням ННЦ «Інститут аграрної економіки» у 2019 р. спостерігається значне уповільнення інвестиційної активності товаровиробників аграрного бізнесу, абсолютна частка капітальних вкладень відбувається за рахунок власних джерел фінансування.

Основними бар'єрами для інвестування в аграрний сектор є: низька ефективність сільськогосподарського виробництва, невідрегульоване законодавство, відсутність гарантій захисту законодавства від змін; диспропорція цін на промислову та сільськогосподарську продукцію, втрата довіри для більшості національних довірчих компаній на фондових ринках тощо.

За даними минулого року відносний обсяг інвестицій в економіку України в 2–2,5 рази нижчий за нормативну потребу [3]. За оцінками, середні інвестиції до 30 % ВВП вимагаються для зростання ВВП на 6,0 %. Дослідження показало, що близько 70 % оборотних коштів для розвитку аграрного сектору генерується за рахунок банківських позик у розвинутих країнах, тоді як в Україні лише 7 % банківських позик видається сільськогосподарським виробникам. І лише 5–6 % капітальних вкладень в агропромисловий комплекс формуються за рахунок банківських позик та подібних позикових коштів [4].

Більшість банків фінансують лише фермерські господарства, що володіють землею понад 100 га, оскільки вважають менші економіки надто ризикованими. Комерційні банки пропонують середньо- та довгострокове фінансування, до якого важко отримати доступ, оскільки банки мають обмежену інформацію про аграрний сектор і не бажають його надавати. Як результат, більшість позик надається на термін 1–3 роки [5].

Конкретні ризики кредитування агробізнесу, особливо малого та середнього, включають кліматичні умови, сезонність виробництва та низьку ліквідність застави (основні засоби, включаючи операційні активи, які є неліквідними через їх високу амортизацію, становлять понад 70 % від загальної вартості майна). Вагомими чинниками недостатнього кредитування, є сама процедура надання позик, яка є досить складною та затратною Також високі процентні ставки та низька кредитоспроможність аграрних товаровиробників продукує, що переважна більшість таких підприємств не мають доступу до банківських позик. Тільки майбутній урожай може бути використаний як застава, оскільки земля, яку виробники використовують як основний засіб виробництва, здається в оренду.

Аграрний сектор України потребує негайного створення спеціалізованої кооперативної системи аграрного кредитування та загальнодержавної мережі фінансових установ (фінансових, іпотечних, лізингових та страхових), які надають спеціалізовані фінансові послуги сільськогосподарським товаровиробникам. Державна підтримка зосереджує недостатню увагу на фінансуванні програм, здатних до стійкого сільського господарства, таких як дослідження, розвиток інфраструктури, продовольча безпека, санітарія та ветеринарні заходи.

З метою покращення фінансово-кредитного забезпечення аграрної сфери було прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення правового регулювання страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою». Який має на меті майже повністю оновити порядок підтримки аграрного страхування державою. Цей закон породить стимул для розвитку ринку страхування. Аграрні виробники здобудуть ефективне знаряддя захисту від держави для своєї продукції від різного виду пошкоджень [6].

Оцінка капітальні інвестиції в сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство України (табл. 2) показує, що найкращою була ситуація

в 2018 році, а саме 65901,1 млн грн., з них 79747 тис грн за рахунок державного бюджету.

Табл. 2. Капітальні інвестиції в сільськогосподарський сектор, тис грн

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р. (3 квартали)	Відхилення 2017–2019 рр.
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	57804690	65901111	55254162	25018866	-2550528
Сільське господарство, мисливство та надання пов`язаних із ними послуг	56978895	64905683	54635935	24811432	-2342960
Вирощування однорічних і дворічних культур	48362139	47799176	42411202	19545670	-5950937
Вирощування багаторічних культур	787787	1106989	837572	386721	49785
Відтворення рослин	87078	60823	91009	к/с	3931
Тваринництво	6899796	14770850	8645219	4089065	1745423
Змішане сільське господарство	258306	360523	241392	65077	-16914
Допоміжна діяльність у сільському господарстві та післяурожайна діяльність	581204	804379	2249331	700504	1668127

З початком пандемії COVID-19 інвестиції в сільське господарство знизились, що має логічне пояснення. Капітальні інвестиції у вирощування однорічних і дворічних культур за 2017 рік становили 48362139 тис. грн., а за 3 квартали 2020 року – 19545670 тис. грн, що значно менше, навіть якщо врахувати теоретичні дані за останній квартал 2020 року. Інвестиції у вирощування багаторічних культур у 2017 році було 787787 тис. грн., у 2018 році зросло до 1106989 тис. грн., у 2019 році – 837571 тис. грн., і за 3 квартали 2020 року – 386721 тис. грн.. Ми бачимо, що інвестиції у вирощування як однорічних і дворічних культур, так і багаторічних культур мають негативну тенденцію, на мою думку, це пов’язано з світовою пандемією, так як інвестиції майже у всі сфери скоротились.

На противагу негативній тенденції інвестицій у вирощування культур, капітальні інвестиції у відтворення рослин зросли, так у 2017 році вони становили 87078 тис грн., а у 2019 році – 91009 тис грн. Також скоротились інвестиції у тваринництво та змішане сільське господарство. Так у 2017 році

інвестиції у тваринництво становили 6899796 тис грн., а у 2020 році (3 квартали) – 4089065 тис грн., а інвестиції у змішане сільське господарство знизились від 258306 тис грн за 2017 рік, до 65077 тис. грн. за 3 квартали 2020 року. А от інвестиції у допоміжну та післяурожайну діяльність у сільському господарстві значно зросли від 581204 тис. грн. за 2017 рік до 700504 тис. грн., за 3 квартали 2020 року.

Проаналізувавши загальні капітальні інвестиції в сільськогосподарський сектор (табл. 2), є доцільним розглянути яка ж кількість від них забезпечується за рахунок коштів державного бюджету (табл. 3).

Табл. 3. Капітальні інвестиції в аграрний сектор за рахунок коштів з державного бюджету, тис. грн

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2017–2019 рр.
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	19223	73747	122234	103011
Сільське господарство, мисливство та надання пов`язаних із ними послуг	17296	27173	53256	35960
Вирощування однорічних і дворічних культур	3273	10642	2594	-679
Вирощування багаторічних культур	5520	4847	3006	-2514
Допоміжна діяльність у сільському господарстві та післяурожайна діяльність	8449	10402	44585	36136

До 2020 року видатки з зведеного бюджету зросли майже в 3 рази – 14825 млн грн, з них: 14469 млн грн – видатки з державного бюджету, 47,4 млн. грн з обласних бюджетів та бюджету м. Київ та м. Севастополь, 29,2 млн грн з бюджету міст обласного значення, 15 млн грн з районних бюджетів, 13,6 млн грн з бюджетів міст районного значення, 14,7 млн з селищних бюджетів, 133,7 млн. грн з сільських бюджетів та 102,5 млн. грн з бюджетів ОТГ. Порівнюючи видатки за 2016 та за 2020 роки, спостерігається зменшення видатки з обласних бюджетів та бюджету м. Київ та м. Севастополь (1255,6 млн грн у 2016р, 47,4 млн у 2020 р), але при цьому загальна сума видатків зросла, за рахунок видатків з державного бюджету. Хоч значно скоротились видатки з обласних бюджетів, видатки з бюджетів ОТГ навпаки – значно зросли, від 4,1 млн у 2016 році до 102,5 млн грн у 2020 році. Проведена оцінка капітальних інвестиції в аграрний сектор за рахунок коштів з державного бюджету, показує така тенденцію, що в деякі показники мають позитивну динаміка, а в деяких, навпаки, вона негативна (табл. 4).

Табл. 4. Видатки Зведеного бюджету України у сільськогосподарський сектор за видами бюджетів, %

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2016–2020 рр.
Зведений бюджет, у т.ч:	100	100	100	100	100	0,0
державний	75,6	85,5	97,5	97	97,6	22
обласні, міські	21,7	12,9	0,5	0,4	0,3	-21,4
міст обласного значення	0,3	0,1	0,5	0,3	0,2	-0,1
районні	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	-0,2
міст районного значення	0,2	0,1	0,05	0,1	0,1	-0,1
селищні	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	-0,1
сільські	1,5	0,7	0,8	1,1	0,9	-0,6
об'єднаних територіальних громад	0,1	0,2	0,4	0,9	0,7	0,6

Видатки з державного бюджету збільшились від 75,6 % у 2016 році до 97,6 % у 2020 році. За 2019 рік було надано 156,9 млн. грн з зведеного бюджету на кредитування сільськогосподарського сектору, а за 2020 рік було повернуто до бюджету 79 млн. грн., в умовах світової пандемії, і це, певно що, це непоганий результат (рис. 3).

Рис. 3. Кредитування аграрного бізнесу із Зведеного бюджету України, млн грн*

*Примітка: *На рисунку наведено сальдо кредитування: операцій з надання коштів з бюджету за знаком (+), операцій з повернення таких коштів до бюджету зі знаком (-).*

В сьогоднішніх реаліях військової агресії НБУ апелював до Кабінету міністрів із певними пропозиціями щодо збільшення кредитування

сільськогосподарських підприємств. Одним із таких напрямків є розширення плану портфельних гарантій для великих підприємств агробізнесу та підприємств зі стратегічних галузей промисловості. Також було запропоновано збільшити строки кредитування сільськогосподарських підприємств для здійснення підсівів з півроку до року. Серед інших напрямків підтримки є розширення державної підтримки на кредитні лінії, фінансовий лізинг, авальовані векселі, а також збільшення портфельних гарантій з 80 % до 100 % суми кредитів для «червоних» зон, де йдуть бойові дії [7].

За даними НБУ на другий квартал банківськими установами планується спрямувати на кредитування підприємств України майже на 66 млрд грн, а саме 30 млрд грн спрямувати в аграрний бізнес найближчим часом, з яких 5,8 млрд грн уже виділено.

На сьогодні Україна відіграє все більшу роль на світовому сільськогосподарському ринку продовольства. Загалом, двадцять років тому експорт зерна українських підприємств був здатний наситити 40 мільйонів людей, а сьогодні ця сума збільшилася майже в 10 раз і складає 400 мільйонів. За два останні роки з України експортувалося майже 10 % світового експорту пшениці, 15 % кукурудзи, 15 % ячменю та майже 50 % соняшникової олії [8]. Аграрії втратили можливості безперебійно експортувати торішній врожай, адже вся портова інфраструктура України заблокована агресором, що спровокувало брак обігових коштів для діяльності аграрних підприємств.

За даними Міністерство аграрної політики та продовольства України потреба в ресурсах для проведення посівних робіт складає близько 100 млрд гривень. Тому було ініціювало документ «Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України щодо забезпечення кредитної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам», в якому визначається механізм надання державних гарантій таким сільськогосподарським товаровиробникам. У цьому законопроекті також вказано яку підтримку держава надасть сільськогосподарським підприємствам у 2022 році:

– малим та середнім підприємствам аграрної сфери з оборотом не більше 20 мільйонів євро в рік, що є еквівалентом підприємства, яке оброблює до 10 000 га;
– компенсація відсоткової ставки за отриманими кредитними коштами;
– 50 млн грн є максимальна сума позики, на яку поширюється відшкодування процентної ставки;
– кредит надається для здійснення робіт пов’язаних з посівною роботою в аграрному бізнесі на період дії воєнного стану [9, 10].

Висновки. Модернізація національної політики в сільському господарстві має велике значення в процесі фінансово-кредитного забезпечення товаровиробників аграрної сфери України. Для того, щоб мінімізувати негативні наслідки розвитку агробізнесу, необхідно вжити ефективних заходів для припинення спаду інвестицій та створення привабливого інвестиційного клімату в галузі, а також для покращення умов фінансування та кредитування малого та середнього бізнесу. На майбутнє доцільним було б збільшити строки

кредитування до 20—30 років, відновити рівень довіри до більшості українських агрокомпаній до іноземних акцій ринків, для подальшого розвитку національного фондового ринку, лізингу та створення спеціалізованих кредитних установ.

Література:

1. Сільський розвиток в об'єктиві: Коментарі до Єдиної комплексної стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 роки. Режим доступу: https://necu.org.ua/wp-content/uploads/2016/07/Agristrategy_A4_UA_web.pdf (дата звернення 23.03.2022 р.)
2. Державна служба статистики. Електронне джерело. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення 20.02.2022р.)
3. Ярмоленко Ю. О. Інвестиції у сталий розвиток аграрного виробництва: стан, проблеми та напрямки їх вирішення. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2015. № 1 (53). С. 57–67.
4. Поляруш І. М. Стан фінансування аграрних підприємств України у 2018 році. Електронне джерело. Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6765 (дата звернення 20.03.2022 р.)
5. Думанська І. Банківське кредитування в системі фінансового забезпечення інноваційного процесу АПК. Фінанси та кредит: Теорія та практика. 2018. № 2 (25). С. 17–26.
6. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення правового регулювання страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 01 липня 2021 р. Режим доступу: https://www.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/211400.html
7. Мельник С. НБУ думає над варіантами розширення кредитування бізнесу. *Економічна правда*. 2022. Режим доступу: https://www.epravda.com.ua/news/2022/04/18/685884/ (дата звернення 05.05.2022 р.)
8. Огляд продовольчої безпеки та політики України. Режим доступу: https://minagro.gov.ua/news/eksperti-centru-doslidzhen-prodovolstva-ta-zemlekoristuvannya-kse-agrocentr-ta-minagropolitiki-zrobili-oglyad-prodovolchoyi-bezpeki-ta-politiki-ukrayini (дата звернення 24.05.2022 р.)
9. Лещенко Р. Уряд затвердив зміни до надання фінансової державної підтримки аграріям під час посівної. Урядовий портал. Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zatverdiv-zmini-do-nadannya-finansovoyi-derzhavnoyi-pidtrimki-agrariyam-pid-chas-posivnoyi-roman-leshchenko (дата звернення 25.05.2022 р.)
10. Кредитування економіки під час війни як двигун для повоєнної відбудови. Укрінформ. Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3452500-kredituvanna-ekonomiki-pid-cas-vijni-ak-dvigun-dla-povoennoi-vidbudovi.html (дата звернення 25.05.2022 р.)

References:

1. Rural development in the lens: Comments on the Unified Comprehensive Strategy for the Development of Agriculture and Rural Areas in Ukraine for 2015-

2020. Retrieved from: https://necu.org.ua/wp-content/uploads/2016/07/Agristrategy_A4_UA_web.pdf (accessed 23.03.2022p.) (in Ukrainian).

2. State Statistics Service. (n.d.) Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua (accessed 20.02 2022) (in Ukrainian).

3. Yarmolenko, Y. O. (2015). Investments in sustainable development of agricultural production: state, problems and directions of their solution. *Regional Business Economics and Management*, 2015, no. 1 (53), pp. 57–67. (in Ukrainian).

4. Poliarush, I. M. The state of financing of agricultural enterprises of Ukraine in 2018. Retrieved from: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6765 (accessed 20.03.2022). (in Ukrainian).

5. Dumanska, I. (2018). Bank lending in the system of financial support of the innovation process of agro-industrial complex. *Finance and Credit: Theory and Practice*, 2018, no. 2 (25), pp. 17–26. (in Ukrainian).

6. Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine to Improve the Legal Regulation of Insurance of Agricultural Products with State Support" of July 1, 2021. Retrieved from: https://www.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/211400.html. (in Ukrainian).

7. Melnyk S. NBU is thinking about options for expanding business lending. Economic truth. April 18, 2022. Retrieved from: https://www. althoughda.com.ua/news/2022/04/18/685884/ (accessed 05.05.2022). (in Ukrainian).

8. Review of food security and policy of Ukraine. Retrieved from: https://minagro.gov.ua/news/eksperti-centru-doslidzhen-prodovolstva-ta-zemlekoristuvannya-kse-agrocentr-ta-minagropolitiki-zrobili-oglyad-prodovolchoyi-bezpeki-ta-politiki-ukrayini (accessed 24.05.2022.). (in Ukrainian).

9. Leshchenko, R. The Government approved changes to the provision of financial state support to farmers during sowing. Government portal. Retrieved from: https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zatverdiv-zmini-do-nadannya-finansovoyi-derzhavnoyi-pidtrimki-agrariyam-pid-chas-posivnoyi-roman-leshchenko (accessed 25.05.2022.). (in Ukrainian).

10. Lending to the economy during the war as an engine for postwar reconstruction. Ukrinform. Retrieved from: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3452500-kredituvanna-ekonomiki-pid-cas-vijni-ak-dvigun-dla-povoennoi-vidbudovi.html (accessed 25.05.2022.). (in Ukrainian).

Annotation

Nepochatenko O. O., Malovanyi M. I., Vlasiuk S. A., Kolotukha S. M., Bondarenko N. V.

Special features of financial and lending provision for agrarian manufacturers in Ukraine

The article deals with the issue of some special features of financial and credit provision for agrarian manufacturers in Ukraine. It was found that majority of private resources are traditionally funded by local commercial banks, foreign branches, banks and insurance companies, and it has been identified that these institutions directly finance small farmers and entrepreneurs and promote microfinance schemes to fund large rural infrastructure projects.

Efficiency indicators of lending to the native agrarian sector are reviewed and it is determined that they are at a significantly lower level compared to similar US indicators. It has been identified that over the past five years, the agricultural sector of Ukraine has demonstrated a growing trend and is currently the main source of foreign currency inflow into the country and a key driver in supporting the trade balance.

It was found that Ukraine has a huge natural resource stocks for the development of agrarian business and suitable climate conditions that create opportunities for high-quality agricultural production, ranking the country in the global food market by ensuring food security. The study of current trends in the agricultural sector shows that Ukrainian agribusiness (except for large agricultural producers) operates in conditions of constant and severe shortage of funds.

The level capital investments in the agrarian sector are analyzed and the main obstacles for investing in the agricultural sector are identified. It was determined that last year the investment ratios in Ukrainian economy were 2–2.5 times lower than the regulatory needs. It was studied the investment ratios in the agrarian sector funded by the State and identified areas of State support provided to agricultural businesses in current reality of Russian military aggression. Significant factors of insufficient lending are revealed, in particular the loan procedures, high interest rates and low creditworthiness of agricultural manufacturers. It should be emphasized that the agrarian sector of Ukraine requires the immediate creation of a specialized cooperative system of agricultural lending and a nationwide network of financial institutions. Effective response has been proposed to stop the decline in investment and create an attractive climate for investment in the industry, as well as to improve the conditions for funding and lending to small and medium-sized businesses.

Key words: *agrarian sphere, credit, crediting of agrarian business, financial and credit providing, microfinance, state support, insurance of agrarian business*